

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, Греція є одним із найбільших центрів релігійного туризму у світі. Православні святині, які розміщені на території країни, щороку приваблюють значну кількість туристів, які відвідують Грецію з метою паломництва або з пізнавальними турами релігійної спрямованості. Вплив релігійного туризму на економіку країни є суттєвим, він забезпечує розвиток, насамперед, самих релігійних центрів і територій, де знаходяться видатні християнські святині. Досвід розвитку паломницького туризму в Греції, безумовно, є корисним для України й потребує подальшого наукового дослідження.

Джерела та література

1. Греция. Религиозный туризм / Министерство туризма Греции. – 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://all-in-greece.ru/wp-content/uploads/2015/01/Religious_ru.pdf
2. Патійчук В. О. Особливості сучасного розвитку християнського паломницького туризму в Ізраїлі / В. О. Патійчук, А. В. Адожина // Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 жовтня 2014 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 20–25.
3. Патійчук В. О. Современные проблемы развития паломнического туризма в Украине / В. А. Патийчук // Образование. Наука. Культура : Материалы ежегодной междунар. науч.-практ. конф. (Гжель, 21 нояб. 2014 г.). – Гжель : ГГХПИ, 2014. – С. 118–125.
4. Патійчук В. О. Сучасні риси розвитку релігійно-паломницького туризму в Греції / В. О. Патійчук // Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 14–15 травня 2015 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – С. 151–156.
5. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму / В. О. Патійчук // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2002. – № 1. – С. 223–227.
6. Петрас Х. Паломнический туризм в Греции / Х. Петреас // Вести.ru. – 2013. – 7 мая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://travel.vesti.ru/article_5341
7. Христов Т. Т. Религиозный туризм / Т. Т. Христов. – М. : Академия, 2008. – 286 с.

УДК 711.455:796.5:613(437.1)

Д. В. Ковтун – студент 5 курсу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чеській Республіці

*Роботу виконано на кафедрі країнознавств і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: В. Й. Лажнік – кандидат географічних наук, доцент, професор кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

Розглянуто особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії. Виділено основні бальнеологічні курорти країни. Проаналізовано структуру й динаміку прибуттів туристів на лікування та відпочинок до Чехії.

Ключові слова: Чехія, лікувально-оздоровчий туризм, бальнеологічний курорт.

Kovtun D. V. Features of the Development Medical and Health Tourism in the Czech Republic. Features of the development of medical and health tourism in the Czech Republic are considered. The main spa resorts of the country are detected. The structure and dynamics of tourist arrivals for treatment and rest in the Czech Republic are analyzed.

Key words: Czech, medical and health tourism, spa resort.

Актуальність теми дослідження. Здоров'я й добре самопочуття людей є сьогодні однією з найголовніших пріоритетів розвитку кожної держави. Для забезпечення міцного здоров'я та доброго самопочуття власного населення кожна держава докладає значні зусилля. Однак не у кожній країні є достатні кліматичні та природні ресурси для відпочинку й оздоровлення населення, тому особливого значення набувають поїздки з метою оздоровлення до тих країн, де такі ресурси наявні. Чехія є надзвичайно багатою на мінеральні та бальнеологічні ресурси, тому актуальним на сьогодні є вивчення особливостей розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії – одного з найбільш відомих світових центрів цього виду туризму.

Чехія порівняно молода держава в Європі, яка виникла 1 січня 1993 р. Особливості клімату, мальовничість ландшафтів, багатство історичного минулого зробили Чехію одним із найпопулярніших туристичних центрів Європи. Сьогодні ця країна відноситься до групи країн, в економіці яких зростає роль туризму. У Чехії багато визначних пам'яток як природних, так і архітектурних. Ландшафт Чехії дивовижний за своєю красою й різноманітністю. Однак на світовій арені Чехія відома насамперед як центр лікувально-оздоровчого туризму. Саме тут розміщені цілющі джерела популярних європейських курортів, таких як Карлові Вари й Маріанське Лазне. Сприятливі кліматичні умови, сучасні лікувальні та реабілітаційні методи забезпечили курортам Чехії провідне місце серед бальнеологічних курортів світу як найпрекраснішого місця відпочинку в Чехії.

Аналіз публікацій із цієї проблеми. Щодо стану дослідження особливостей розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії в науковій літературі, то у вітчизняній літературі ця проблема розроблена недостатньо. Дослідженням цієї теми найбільше займалися переважно чеські науковці. Наприклад, Іржи Каменіцкі та Лукас Кучера у своїх публікаціях значну увагу приділяли як окремим аспектам розвитку туризму в Чеській Республіці в загальному, так і розвитку лікувально-оздоровчого туризму зокрема [6]. Патрік Кайзар досліджував розвиток цього виду туризму в Чехії та порівнював його з деякими країнами Європи [11]. Люсі Соучкова вивчала цілющі природні ресурси, займалася дослідженням розвитку курортної галузі Чехії [8]. Регіональні особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії відображенні у праці Зузани Гавлічкової [13]. Серед інших науковців, які займалися дослідженням лікувально-оздоровчого туризму в Чехії, слід також відзначити Іву Галвасову [7], Мартіну Масарчікову [9; 10], Міхаелу Янекову та ін. Незважаючи на наявність значної кількості праць та публікацій, ця тематика є недостатньо висвітленою в українській науковій літературі, тому потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії.

Для досягнення задекларованої мети дослідження розв'язувалися такі завдання:

- 1) з'ясувати суть поняття «лікувально-оздоровчий туризм»;
- 2) проаналізувати кількість та структуру прибуттів;
- 3) виділити особливості сучасного розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Чехії;
- 4) виявити територіальні відмінності в розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країні.

На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення суті поняття «лікувально-оздоровчий туризм». Найпростіше лікувально-оздоровчий туризм можна визначити як подорож до курортних місцевостей із метою відпочинку та оздоровлення. Дещо інше визначення запропонував А. А. Федякін. На його думку, лікувально-оздоровчий туризм – це особливий вид туризму, що спрямований на відновлення життєво важливих функцій людини й призначений для хворих і ослаблених людей [4]. Більш ширше визначення цього поняття надає О. Ветітньов, який визначає лікувально-оздоровчий туризм як частину туристської діяльності, що передбачає в якості головного мотиву поїздки отримання туристами за власні або корпоративні кошти комплексу лікувально-діагностичних, реабілітаційних, профілактичних та рекреаційних послуг, що надаються в місцевостях, відмінних від місця їхнього проживання та в своєму розпорядженні необхідними для цього природними, матеріальними й людськими ресурсами з метою запобігання захворювань або лікування різних патологій [1].

У туристичному районуванні Чехії виділяють чотири райони: Північний, Західний, Центральний та Південний. Бальнеологічні ресурси є основою розвитку туристичного комплексу Західного району. Саме тут зосереджені більшість курортів країни, зокрема, всесвітньо відомі лікувальні води Карлових Вар та Маріанське Лазне. Географічно ці курорти розміщені у Західній Богемії неподалік від кордону з Німеччиною. Традиційно склалося так, що курорти цього району є не лише місцем власне лікування, а й своєрідним осередком світського життя суспільства. Відвідування бальнеологічних курортів у Західній Чехії вважається престижним й є в певному розумінні частиною іміджу найуспішніших представників культури, мистецтва, бізнесу, політичної еліти [2].

Найбільш відомими бальнеологічними курортами Західного туристичного району Чехії є Карлові Вари, Маріанське Лазне та Франтішкове Лазне. Найбільша й найвідоміша чеська оздоровниця – Карлові Вари, або Карлсбад, як називали цей курорт у ХІХ ст. Розташований він на заході країни. Історія курорту тісно пов'язана з відкриттям та освоєнням джерел мінеральних вод. Курортне лікування тут почалося ще в ХV ст. На цьому курорті туристи не лише лікуються, а й знайомляться з багатою історією та культурою міста. Карлові Вари нині приймають відвідувачів з усіх п'яти континентів світу. Особливо любляють курорт німецькі туристи завдяки вигідному співвідношенню ціни та якості лікування. Лікують у Карлових Варах хвороби травного тракту й обміну речовин. Через популяризацію здорового способу життя на початку ХХІ ст. кількість туристів, які приїжджали на відпочинок до головної чеської оздоровниці, постійно збільшувалася. При цьому слід відзначити, що зростала як кількість вітчизняних туристів, так і кількість іноземних відвідувачів [12]. Урядом країни та місцевими бізнесменами докладено багато зусиль для розвитку інфраструктури курорту. Крім розвиненої транспортної системи, яка дає змогу дістатися у будь-яку точку як Чехії, так й Європи, великої кількості санаторіїв та закладів харчування в Карлових Варах створена широка мережа закладів розміщення, яка може задовольнити бажання будь якого туриста. Так, у самому місті розміщено 116 закладів, де можуть розміститися приїжджі туристи. Ще понад сотня таких закладів розміщена в містах неподалік Карлових Вар [5].

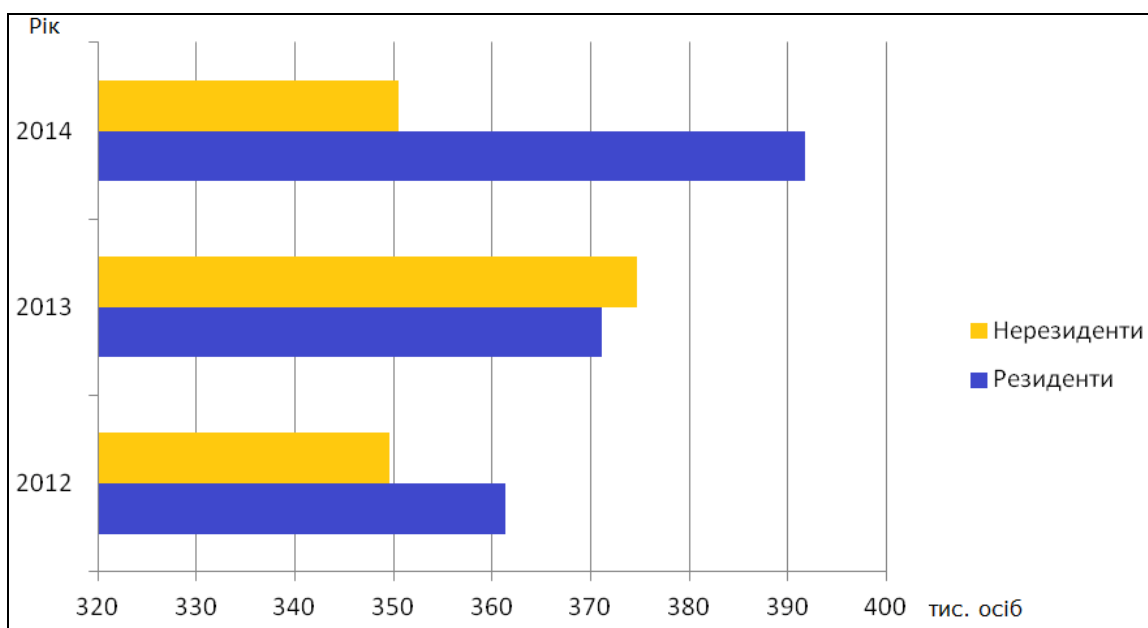
Недалеко від Карлових Вар розміщені знамениті курорти Франтішкови Лазне й Маріанське Лазне. Курорт світового значення Франтішкови Лазне знаходиться у західній частині Чехії й є одним із найстарших (заснований 1792 р.) і найбільших курортів країни. На ньому лікують хвороби системи кровообігу, вади серця й захворювання опорно-рухового апарату. Курорт Маріанське Лазне теж належить до так званого Західночеського трикутника й має світову популярність. На курорті й у найближчих околицях нараховується 140 джерел мінеральної води, з яких для

лікувальних цілей використовуються 39. Тут лікують захворювання нирок і сечовивідних шляхів, обміну речовин, деякі захворювання нервової системи.

Найбільшими курортами Північного району є Тепліце та Яхімов, розміщені на північному заході Чехії. У районі масиву Рудних гір розташований бальнеологічний курорт Тепліце – один із найдавніших у Європі. За 20 км на північ від Карлових Вар на висоті 650 м над рівнем моря знаходиться курорт Яхімов, що теж є курортом світового значення. Цілющими властивостями володіють термальні радіоактивні джерела, температура води в яких досягає +28 °С. Подібних джерел у світі є дуже мало. До речі, Яхімов є першим у світі радоновим санаторним курортом. Тут лікують хвороби опорно-рухового апарату й деякі хвороби нервової системи. Ще одним відомим курортом, який розміщений у цьому туристичному районі є курорт Янське Лазне. Янське Лазне – один із найпопулярніших бальнеологічних курортів Чехії, розміщений на північному сході, у районі Судет, в області гірського масиву Крконоше. Відомий тим, що в ньому був відкритий перший у Європі санаторій, який спеціалізувався на лікуванні дитячого паралічу.

До великих курортів міжнародного значення належать і Подебради, розміщені в межах Центрального туристичного району, серед мальовничих парків у рівнинній частині Чехії. Курорт має 13 джерел. На ньому лікують захворювання серця. Крім перелічених, відомими курортами Чехії є Кінжварт, розміщений за 8 км на північний захід від курорту Маріанське Лазне; Єсенік, що знаходиться на північному заході Моравії та ін. [3].

За кількістю туристських прибуттів на санаторно-курортне лікування Чехія очолює список європейських країн. У період із 2012 до 2014 р. Чехію з метою оздоровлення відвідали понад 2 млн осіб, із яких понад 1,1 млн становили іноземні громадяни (рис. 1) [5]. Така кількість іноземних туристів свідчить про те, що чеські курорти є популярними не тільки в середині країни, а й за її межами, хоча у XXI ст. спостерігалось переважання внутрішніх туристів над приїжджими. У 2013 р. кількість іноземних туристів, які приїхали оздоровлюватися в Чехію склала 50,5 %. Проте переважання зовнішнього туризму над внутрішнім відбулося тільки другий раз, починаючи з 2000 р. (у 2006 р. нерезиденти склали 51,8 % від усіх гостей чеських курортів) [6].

Рис. 1. Кількість прибулих туристів із метою бальнеологічного лікування та відпочинку до Чехії у 2012–2014 рр., тис. осіб

Висока якість та відносно не велика ціна наданих послуг є привабливим фактором для іноземних туристів. Щодо країн найбільших постачальників туристів, то у 2014 р. до першої п'ятірки входили такі країни, як ФРН, Росія, Австрія, Україна та Ізраїль (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість прибулих іноземних туристів із метою бальнеологічного лікування та відпочинку до Чехії у 2012–2014 рр.*

№ з/п	2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	Країна	Кількість прибулих, тис. осіб	Країна	Кількість прибулих, тис. осіб	Країна	Кількість прибулих, тис. осіб
1	ФРН	162,4	ФРН	162,3	ФРН	157,9
2	Росія	91,6	Росія	104,1	Росія	92,4
3	Україна	8,6	Україна	9,8	Австрія	8,1
4	Австрія	7,8	Ізраїль	9,3	Україна	7,8
5	Ізраїль	6,9	Словаччина	7,8	Ізраїль	7,5

* Складено за: [5].

Хоча домінуючою групою серед іноземних туристів за останні декілька років на чеських курортах залишаються представники ФРН (в 2012–2014 рр. майже 45 % усіх туристів) паралельно спостерігається збільшення кількості представників країн колишнього Радянського Союзу та Азії.

Останнім часом спостерігається більш активне просування чеських оздоровниць на європейський ринок лікувально-оздоровчого туризму. Усі чеські курорти, крім лікувальних і оздоровчих, пропонують культурні, розважальні й спортивні програми. На курортах відкривають театральні сцени, галереї та виставкові зали, ігрові заклади тощо, розширюють можливості активного відпочинку, створюючи умови для гри в гольф і теніс, плавання, занять верховою їздою, пішохідних і велосипедних прогулянок. Лікувальні та оздоровчі програми вдало поєднуються з культурними, розважальними та пізнавальними заходами.

Висновки. Чехія є одним із найпопулярніших лікувально-оздоровчих центрів світу. Сприятливі кліматичні умови, сучасні лікувальні й реабілітаційні методи сприяли тому, що курорти Чехії займають провідне місце серед бальнеологічних курортів світу. Найбільше курортів розміщено на заході країни. Тут розміщені такі популярні курорти як Карлові Вари, Маріанське Лазне та Франтішкове Лазне. Серед інших популярних курортів, які розміщені в інших регіонах країни, слід відзначити Лугачовіце, Тепліце, Подербади та ін. Останнім часом спостерігається незначне збільшення кількості туристів, які прибувають до Чехії з метою лікування та відпочинку. Найбільше туристів прибуває з ФРН, Росії, України та інших країн.

Джерела та література

1. Ветитнев А. М. Лечебно-оздоровительный туризм: вопросы терминологии и типологии / А. М. Ветитнев, А. В. Дзюбина, А. А. Торгашева // Вестник СГУТиКД. – 2012. – № 2 (20). – С. 50–56.
2. Мальська М. П. Країнознавство: теорія та практика : підруч. / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Ю. С. Занько, Н. М. Ганич. – К. : Центр учб. літ-ри, 2012. – 528 с.
3. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підруч. / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – К. : Знання, 2008. – 661 с.
4. Федякин А. А. Теоретико-методические основы оздоровительного туризма / А. А. Федякин. – Майкоп, 2001. – 279 с.
5. Český statistický úřad [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.czso.cz>

6. Kamenický Jiří. Vybrané aspekty cestovního ruchu České Republiky / Jiří Kamenický, Ing. Lukáš Kučera [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://vk.com/doc94255416_437094809?hash=14652522de7ca78aaf&dl=3b8f413cddc1e3a785
7. Galvasová Iva. Průmysl cestovního ruchu / Iva Galvasová [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.garep.cz/wp-content/uploads/2013/03/Prumysl_CR.pdf
8. Součková Lucie. Analýza a rozvoj lázeňství v České republice: lázeňské a přírodní léčivé zdroje / Lucie Součková [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/36098/SouckovaL_Analyza%20a%20rozvoj_SB_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Masarčíková Martina. Aktuální trendy v cestovním ruchu na území České republiky / Martina Masarčíková [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://is.vsh.cz/th/12411/vsh_b/Aktualni_trendy_v_cestovnim_ruchu_na_uzemi_Ceske_republiky.pdf
10. Masarčíková Martina. Lázeňský cestovní ruch v České Republice se zaměřením na Janské Lázně / Martina Masarčíková [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://theses.cz/id/kzhmlj/Bakalarska_prace.pdf
11. Kajzar Patrik. Lázeňský cestovní ruch v ČR a ve vybraných státech Evropy Patrik Kajzar [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.iivopf.cz/images/Working_papers/WPIEBRS_09_Kajzar.pdf
12. Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Karlovarském kraji v letech 2000 až 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.czso.cz/csu/xk/pocet_hostu_v_hromadnych_ubytovacich_zarizenich_v_karlovarskem_kraji_v letech_2000_az_2012
13. Havlíčková Zuzana. Regionální diferencie v oboru lázeňství / Zuzana Havlíčková [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12297/..%C3%AD%C4%8Dkov%C3%A1_2010_dp.pdf?sequence=1.

УДК 910.4:796.5(437.6)

Ю. І. Михальчук – студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості розвитку екотуризму у Словаччині

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: **В. Й. Лажнік** – кандидат географічних наук, доцент, професор кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

Досліджено природні умови розвитку екологічного туризму в Словаччині, охарактеризовано найпопулярніші дестинації екотуризму в країні. Розглянуто основні риси розвитку екотуризму Словаччини на базі природоохоронних об'єктів держави.

Ключові слова: Словаччина, екотуризм, природні умови.

Mykhalchuk J. I. Features of Ecotourism in Slovakia. The article researches the natural conditions of ecological tourism in Slovakia, the most popular eco-tourism destinations of the country are characterized. The main features of eco-tourism in Slovakia on the basis of environmental objects are reviewed.

Key words: Slovakia, ecotourism, environmental conditions.